

Utdannings- og forskningsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 Oslo

1026/2.00/tgs
Oslo 06.12.07

Saksbehandler: Trine Grøslie Stavn

**FORSLAG TIL ENDRINGER I OPPLÆRINGSLOVEN OG PRIVATSKOLELOVEN,
høringsbrev av 12.10.2007 -HØRINGSUTTALELSE FRA NORSK FORBUND FOR
UTVIKLINGSHEMMEDE (NFU)**

Kunnskapsdepartementet foreslår endringer på flere områder og NFU har følgende kommentarer til de foreslåtte endringer:

Punkt 2: Rett til videregående opplæring for voksne født etter 1. januar 1978

NFU støtter de foreslåtte endringer i opplæringsloven § 4A-3, 1 ledd. I tillegg vil vi tilføye følgende: Etter gjeldende rett er det slik at de som får videregående opplæring etter §4A-3 ikke har rett til spesialundervisning i henhold til opplæringsloven § 5-1. Det er i høringsnotatet ikke foreslått noen endringer på dette området. NFU vil på det sterkeste oppfordre departementet til å endre loven også på dette punktet, slik at retten til spesialundervisning også gjelder personer som får videregående opplæring etter § 4A-3. De aller fleste personer med utviklingshemming har behov for spesialundervisning for å få et tilfredsstillende utbytte av opplæringstilbudet, og vil derfor etter dagens rettstilstand være avskåret fra å benytte seg av retten til videregående opplæring etter § 4A-3.

Punkt 3: Lovbestemmelsene om tilpasset opplæring og spesialundervisning

Tilpasset opplæring:

Departementet foreslår alternativ regulering av kravet om tilpasset opplæring. I dag kommer bestemmelsen om tilpasset opplæring til uttrykk i opplæringslovens formålsparagraf og den foreslås flyttet til lovens kapittel 5, som en ny § 5-1. NFU mener det er positivt at nåværende bestemmelse om tilpasset opplæring i § 1-2, 5 ledd kommer til uttrykk i en egen paragraf. Det er et faktum at det i dag foreligger mange og ulike definisjoner og tilnæringsmåter til begrepet tilpasset opplæring, dette ble blant annet slått fast i en rapport fra Riksrevisjonen gjeldende tilpasset opplæring og spesialundervisning. Slik vi ser det vil bestemmelsen bli mer synlig i en egen paragraf enn det den er i dag som et ledd i en formålsparagraf. Vi vil oppfordre departementet til å benytte anledningen til å gi en nærmere beskrivelse av innholdet i bestemmelsen om tilpasset opplæring. Når det gjelder forslaget om å plassere bestemmelsen i opplæringslovens kapittel 5 mener NFU det da er viktig at det klart går frem av ordlyden at tilpasset opplæring gjelder for alle, mens spesialundervisning er tiltak bare noen har krav på. En alternativ plassering kan være opplæringsloven kapittel 8 "Organisering av undervisninga".

Spesialundervisning:

Departementet foreslår endringer i opplæringsloven § 5-3 om sakkyndig vurdering. I dag er det et absolutt krav i § 5-3 om at det skal foreligge sakkyndig vurdering før det fattes vedtak om spesialundervisning eller spesialpedagogisk hjelp etter § 5-7, dette foreslås endret slik at sakkyndig vurdering bare innhentes når det er nødvendig for at saken skal bli opplyst. I tillegg foreslås det at det i alle tilfelle må innhentes sakkyndig vurdering der eleven eller foresatte ber om det. **NFU støtter ikke departementets forslag til endring på dette punktet.** Vi er i utgangspunktet positive til forenkling av regelverket der det er hensiktsmessig, men den foreslåtte forenklingen finner vi dessverre ikke av hensiktsmessig art. Tvert imot er det vår bekymring at den foreslåtte endringen vil få svært uheldige konsekvenser for elever som er i behov av spesialundervisning, da vi frykter at endringene i § 5-3 vil bli brukt som sparetiltak og ikke etter hensikten. Våre bekymringer bygger på alle de enkelthenvendelser vi mottar ved forbundet og de enkeltsakene vi bistår i. Disse viser en skolehverdag hvor elever som er i behov av spesialundervisning og deres foresatte stadig kjemper en belastende kamp for å oppnå de rettigheter som opplæringsloven gir dem. Dette gjør seg gjeldende i ulike uheldige forhold, for eksempel manglende veiledning fra skoleledelse/eier i forhold til de rettigheter den enkelte elev har etter opplæringsloven, vedtak som ofte ikke er i samsvar med den sakkyndige vurderingen, uklare vedtak som unnlater å si noe om omfanget av og innholdet i undervisningen, manglende samarbeid med elev og foresatte, sent utarbeidede IOPer for å nevne noe. Våre erfaringer er samstemte med de funn som fremgår av senere tids nasjonale tilsyn utført av Fylkesmannsembetene samt andre offentlige undersøkelser og rapporter om forhold rundt spesialundervisningen.

Slik bestemmelsen i § 5-3 i dag er utformet sikrer den en vurdering fra en uavhengig tredjepart (PP-tjenesten) som foretar og skriver sin vurdering ut fra elevens behov og ikke ut fra økonomiske hensyn. PP-tjenesten sitter også med svært mye kunnskap og erfaring med barn med spesielle behov, og de kan vurdere den enkeltes behov separat. Til endringsforslaget stiller vi følgende spørsmål: Hvilken kapasitet har skolene i dag til å utføre dette, og da tenker vi både faglig og ressursmessig kapasitet? Hvor uavhengig vil en vurdering gjort av skolen være, vil den stå i fare for å styres av andre forhold, så som kommunens økonomiske situasjon? Det presiseres i høringsnotatet at dersom skolen ikke selv har kompetanse og mulighet til å få saken forsvarlig vurdert, må det uansett innhentes sakkyndig vurdering (jfr. forvaltningsloven § 17.) NFU savner i denne sammenheng en nærmere redegjørelse av hvem det er som skal vurdere nødvendig kompetanse og forsvarlighet og hvilke kriterier som skal

ligge til grunn for disse vurderingene. Er det slik at kravet til innholdet i den sakkyndige vurderingen, slik det fremgår av § 5-3, tilsvarende skal gjelde for skolens vurdering?

Det foreslås presisert i loven at skolen/eier i alle tilfeller må innhente sakkyndig vurdering dersom eleven eller foreldrene ber om det. Siktemålet er at elevenes eller foreldrenes rettssikkerhet ikke skal svekkes. I utgangspunktet er dette et viktig rettssikkerhetsmoment, men det er et faktum at det vil favorisere elever med ressurssterke foreldre. Det er en forutsetning at foreldre/foresatte kjenner til denne retten for å kunne ivareta den, dette vil igjen være avhengig av den enkeltes kjennskap til loven, eller det som blir meddelt fra skolen. Sett i forhold til våre erfaringer med svært varierende ivaretagelse av informasjonsplikten ved de enkelte skoler, vil den enkeltes rettssikkerhet være av varierende og tilfeldig art.

Det nevnes i høringsnotatet at elevenes eller foreldrenes rettssikkerhet ikke skal svekkes og at tiltaket ikke må føre til press mot ressursene eller retten til spesialundervisning. Vi har allerede uttrykt vår bekymring for disse momentene på ulike områder, men ser ytterligere et området hvor rettssikkerheten nå vil svekkes. Vi tenker da på det særskilte begrunnelseskravet i § 5-3 siste ledd. NFU vurderer dagens særskilte begrunnelseskrav i opplæringsloven som en av de viktigste reglene for å ivareta den enkeltes rett til å få et opplæringstilbud som oppfyller retten etter lovens § 5-1. Det er vår erfaring at svært mange klagesaker nettopp omhandler avvik mellom den sakkyndige vurderingen og kommunens vedtak. I forslaget ligger en stor fare for mangelfull saksbehandling hvor også andre motiver enn hver enkelt elevs behov er framtrepende. Det vil bli svært vanskelig for den enkelte / den enkeltes foresatte å oppdage eventuelle utenforliggende hensyn i de saker hvor skolen ikke anser det nødvendig å innhente sakkyndig vurdering. I disse sakene vil ikke lenger § 5-3 siste ledd ha noen relevant betydning, noe som må sies å være en klar svekkelse av rettssikkerheten.

Det sies i høringsnotatet at hensikten med forslaget er å legge til rette for at den samlede kompetansen i skolen og PP-tjenesten kan bli brukt mest mulig optimalt og målrettet i forhold til elever med særskilte behov. NFU ser at forslaget kan medføre visse fordeler som for eksempel enkelte frigjorte ressurser som igjen kan bidra til redusert ventetid for sakkyndig vurdering, samt økte ressurser til PPTs arbeid i skolen – noe NFU har etterlyst ved tidligere høringsrunder. Dessverre vurderer vi det likevel slik at det fremlagte forslaget eventuelle fordeler på ingen måte kan vekke den svekkelse av rettssikkerhet det også vil medføre. For å oppnå den ønskede hensikt, mener NFU det er behov for økte ressurser til pp-tjenestens arbeid, både av individrettet art og systemrettet art.

Vi vil i denne sammenheng også gi uttrykk for vår undring over forslaget om endring i regelverket for spesialundervisning på det nåværende tidspunkt. Det ble i sommer satt ned et utvalg som skal vurdere og eventuelt foreslå endringer innen det spesialpedagogiske feltet ”Utvalg for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov.” Utvalget skal avgi sin innstilling i 2009. Slik NFU vurderer det vil det være fornuftig og mest naturlig å vente med eventuelle endringer på dette feltet inntil utvalgets innstilling foreligger.

Punkt 4 og 6 omhandler begge rett til språkopplæring, henholdsvis særskilt språkopplæring for minoritetsspråklige elever i videregående opplæring og tegnspråkopplæring i grunnskolen. NFU støtter forslagene og har ingen øvrige kommentarer til punktene. Vi vil likevel benytte denne anledningen til å sette fokus på et, slik vi ser det, forsømt område. Det er ingen tvil om at det å bli forstått og kunne gjøre seg forstått er en grunnleggende rettighet for alle mennesker og en helt avgjørende faktor for å lykkes i opplæringsøyemed.

Kommunikasjonsformen Alternativ Supplerende Kommunikasjon - ASK er for mange helt nødvendig for å kunne forstå eller gjøre seg forstått. For mange brukere er ASK eneste mulighet til kommunikasjon, men det gis i dag ingen individuelle rettigheter i forhold til opplæring i denne kommunikasjonsformen, verken opplæring for bruker i eget språk eller for pårørende. Det gis heller ikke rett til tolk ved kulturarrangement, legebesøk eller lignende. Det foreligger i dag en grunnleggende forskjellsbehandling på dette området og for å illustrere denne forskjellsbehandlingen kan følgende eksempel nevnes: en person som er døv har en rett til opplæring i eget språk 3 timer i uken, pårørende har rett til opplæring og den enkelte har rett til tolk. Dersom man på grunn av andre funksjonsnedsettelse trenger alternativ kommunikasjon finnes ikke slike rettigheter og det fører vanligvis til at det ikke blir noen opplæring til pårørende og liten om noen opplæring til den enkelte bruker. NFU ber departementet se på denne problemstillingen.

Punkt 5: Mandatet til Foreldreutvalget i grunnskolen (FUG)

NFU støtter forslaget om å utvide FUGs mandat til også å gjelde første året i videregående opplæring.

Det sies i høringsnotatet at forslaget bunner i et ønske om å hjelpe de elevene som har størst behov for støtte i læringssituasjonen ved å gjøre mer for å få foreldrene til disse elevene til å gi så optimal støtte som mulig. FUG har mye erfaring fra denne type problemstillinger og vil kunne gi foreldre informasjon og veiledning i forhold til det å være en ressurs for egne barns læring. NFU vil i denne sammenheng nevne foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne, det er viktig at denne gruppen også blir hørt og får komme til ordet. I forhold til elever med utviklingshemming er det mange foreldre som føler at de etter grunnskolen har liten mulighet til innflytelse, da det ikke lenger er noe organ tilsvarende FAU. Det vil derfor være viktig at FUG også tilegner seg relevant kunnskap i henhold til denne gruppen foreldre, f.eks ved få en representant fra en av de funksjonshemmedes organisasjoner inn i utvalget. Ved å utvide FUGs mandat, mener vi det også vil være hensiktsmessig å utvide antall medlemmer i utvalget.

Punkt 7 Lovfeste skoleeiers plikt til å ha frukt- og grønnsaksordning i grunnskolen

NFU har ingen særskilte merknader til dette forslaget.

Med vennlig hilsen

Helene Holand
Forbundsleder

Vibeke Seim-Haugen
Generalsekretær

